

Brown-Driver-Briggs կը թարգմանէ encompass (with protection) օրինակ տալով ճիշտ 32.10ը (Հմտ. BDB էջ 686ա, Po'. Թիւ 1, առաջին օրինակը): Պէտք է ընդունել որ հայերէնը, մեզի անծանօթ միջոցներով, տեղեակ է երբայցեքէնի նրբերանգներուն:

5) 29,24ի հայերէն «գի՛մ» իցէ սքրտ-մըտութիւն մեծ քարկուքեամմ այնո-րիկ»ը ճշգրիտ թարգմանութիւնն է յն. «εἰς ὃ θυσίᾳς τῆς ὁργῆς ὁ μέγας οὐτος» ին: Հայերէնի «գի՛մ» ածականը միմիայն «բարկութեան» գոյականին չի վերաբերիր, այլ՝ «բարձրութեան» բարկութեան» ասացուածքին, ինչպէս յունարէնին մէջ է: Կը բաւէ հայերէնը ուղիղ լեզուաորոշմով կարդալ, եւ տարբերութիւնը կը չբանայ:

6) 22,5իմ մէջ «καὶ ἔδωκεν τὴν» թարգմանուած է «համարեմ առնացի» ke'li-geber երբայցեքէնի ուղիղ իմաստը տալով, ինչպէս կը ընէ Brown-Driver-Briggs (էջ 479բ, վերջն տող 23-25):

7) 9,12ի մէջ հայ «Արդէն»ը տալիս յունարէնը շատ ճիշտ կը թարգմանէ, որովհետեւ հայը միմիայն «already» (իտալերէն՝ già) չի նշանակեր, այլ նաեւ՝ «մոյնիմա» (հմտ. Նոր Բառարկիւրդ Հայկազան Լեզուի, Ա, էջ 349ա):

8) 4,34ի մէջ «ἐπειρασεν» յունարէնին դիմացը հայերէնը «յօժարեալ իցէ» թարգմանութիւնը դրած է: ինչպէս վերը 3)ի մէջ հանդիպեցանք, հոս ալ յունարէնը չի համապատասխաներ երբայցեքէնի բնագրին: Արդարեւ, երբայցեքէն nissah քայլը «գործողութիւն» տիպին կը պատկանի, նրբերանգ մը՝ որ մեզի հասած յունարէն բնագրերը չեն տուած: Նման պարագայ մըն է նաեւ 28,47ի (ծ) «ἔαθε» (ααρεδ) = «զմարիտ սքրտ» = «ἔαθε» (lēbāb) Եր. 10բը այնքան ընդարձակ խմատ ունի, որ շատ ձեւերով կրնայ թարգմանուիլ:

*) «Մեսրոպեան» խումբ մը կը զանազանէ Հ. Ներսէս Տէր-Ներսէսեան, Ս. Ղազարի Ընծայարանին ներքին գործածութեան սահմանուած իր ձեռագիր նոթերուն մէջ, այս փուլերին ներքեւ որոշակիօրէն ընդգրկելով Առակաց Եւ Աւետարանի թարգմանութիւնները:

9) Երբորդ գլուխին եղբակացութիւնները ամբողջական չեն. Հեղինակը ունեցած ատաղձով վրնար նաեւ փորձել Բ. Օրէնքի թարգմանութիւնը դասաւորել ոսկեղարեան դպրոցներէն մէկուն մէջ (Կորինթեան, Եզնիկեան, Մեսրոպեան*...): Հեղինակին եղբակացութիւններուն, ինչպէս նաեւ կարգ մը բառերու յատուկ խմատով գործածութեան վրայ հիմնուած (օրինակի համար՝ «պարուրել» բայը «մաքրել», սրբել խմատով առնելը, որ կը գտնենք Ոսկեղարանի՝ Մատթէոսի Աւետարանին, Եսայիի մարգարէութեան, Տիտոսի նամակին մեկնութիւններուն, ինչպէս նաեւ Ս. Կիւրեղի գործերուն թարգմանութեան մէջ), կրնանք ենթադրել որ Եզնիկեան դպրոցին պատկանի թարգմանիչը:

10) Հեղինակը երբեմն այն տպաւորութիւնը կը ձգէ, որ շատ աւելի շեշտել կ'ուզէ մեքստը, քան անոր ուղիղ գործածութիւնը: Ինչպէս վերը տեսանք (Ե. Գլ. Ա. մաս) Johnsonի եղբակացութիւնները չ'ուզեր ընդունիլ (իրաւացիօրէն), մեթոտի անկատարութիւնը պատճառելով. բայց, միեւնոյն զրուխին երկրորդ մասին մէջ, իր եղբակացութիւնները կարծես կու տայ իբր ամբողջ Հին Կտակարանին համար զօրող, չընդգծելով անոնց սահմանափակ նկարագիրը (բոլոր եղբակացութիւնները կը դրեն մի միայն Երկրորդ Օրէնքին նկատմամբ):

Անկարելի է բարձր գնահատանքի մեր տուրքը չընծայել այսպիսի առարկայական, մանրադնին, գիտական լուրջ լոբ-բընումով՝ եւ, մանաւանդ, ողջմտութեամբ կատարուած ուսումնասիրութեան մը: Անշուշտ, ինչպէս ամէն մարդկային փորձ, գերծ չէ թերութիւններէ, որոնք խորքին մէջ աւելի վերապահի արդիւնք են, քան անձեռնհասութեան:

Հ. ՂԵՆՈՆԻ ԽՈՍԵԲԻԱՆ

ՊԱՅԹՈՒՄ ԼՈՒԱԾ ԹՆԴԱՆՕԹՆԵՐՈՒ

Գրեց

ՊՕՂԱՍ ԳՈՒԲԵԼԵԱՆ

Լոս Անճելես, տպ. «Ապրիլ», 1982,
էջ 155:

«Ամէն մտաւորական, վճռէ վաղէն Շուշանեան, պէտք է պատկանի գաղափարական ըմտամիջի մը»:

Երբ այս ցուցմունքը իբրեւ լապտեր ունենալ ձեռքին ու ըրձաժիտ մօտեցումով կանգնիք ափիւղաւոր դրական հայելին դիմաց, շատ հաւանաբար մըտածէք թէ՛ ո՛վ մնացած է հրապարակի վրայ՝ որ հինին ու նորին համադրումը խորհրդանշէ...:

Տիեզերական ճշմարտութեան մը պէս՝ պայքարը մնայուն է հինին եւ միշտ ըմբոստ նորին միջեւ, ճիշտ նման՝ ծերին ու երիտասարդին: Նորը, ունկնդիր իր բնագրին, արտայայտութեան միշտ տարբեր շունչ, տարբեր կերպեր ու ձայներ կը փորձէ գտնել, չգոհանալով երէկուան վամ նախորդ օրուան համը կրքաւորեցած դրական գիծերէն սեւեռընդունեալ, որոնք ժամանակակից աւանդութիւններու պէս վը կառչին յաճախ մարդոց, սերունդէ սերունդ, մինչեւ որ թեղ ալ յղենցեն եւ գլխաւորէն՝ շունչը կորցնելով, կամ ինքնութիւնը կորցնեն...:

Նորերը այլեւս դիտարկեց են այս իրականութեան: Բայց ինչո՞ւ այսպէս, ինչո՞ւ եւ յանուն ի՞նչ արժեքներու ձեռքարկելու ու բանտել փորձել նորերը՝ որոնք արդէն տաղանդի ակնբախ յայտնութիւններ ունին...:

Պօղոս Գուբեանի դրական չորրորդ արտահայտութեան՝ Պայքում լոսք քըմ-դաթըմնու հատորն է (12 խորագրերով) որ առիթ կու տայ ա՛յս եւ ասոր նման միտքեր արտայայտելու: Նոյն հրատարակութեան առիթով, մենք ակա-նատես եղանք անգամ մըն ալ՝ թէ մոռացումի ցանցին մէջ մնացին քանի մը հիմնական կէտեր, որոնց կարգին նաեւ:

ա՛յն՝ թէ դրական երկ մը արժեքաւորելու համար նախապայման է տեսնել կամ նշմարել տուեալ հեղինակին հոգը: Ամէն գրող «հոգ» մը տանի սրտին խորը եւ առանց այդ հոգին ծանօթանալու անկարելի է հասկնալ արտահայտած երկը, որ հայելի է հեղինակին դուրս նետուող միտքերուն ու վարստներուն, բաց դուռ՝ դէպի մարդկութիւնը կամ դէպի հայ իրականութիւնը տանող...:

Ինչպէս կարելի է մոռնալ՝ թէ դրականութեան առաջին յատկանիշերէն մէկն է վիճակով մը կամ մարդկային կացութեամբ մը շահագրգռուել, անշուշտ քեզարտեստական ճաշակով, վերլուծական եւ լեզուային գեղեցկութեամբ: Այս շահագրգռութիւնը՝ Գուբեանի մօտ՝ ցայտուն յայտարարներէն մէկն է ա՛յնքան՝ որքան անոր դրական ծանօթ ոճը եւ պատկերացումի ընդլայնումը վերլուծական ձեւը, այլեւս անբաժանելիօրէն օղակուած՝ գրադէտ Գուբեանին: Գրականութիւնը վերք է եւ ապրում եւ միայն այս ապրումին մէջէն կարելի է նշմարել կեանքը ապրողին, որովհետեւ ապրումը հոմանիշ է վեանքին: Ասոր վողքին, կայ ուրիշ անփոփոխ ճշմարտութիւն մըն ալ. ո՛րեւէ բանի համար պայքար չեն մղեր մարդիկ. արժեքներու համար կը մղեն պայքարը եւ ջեն երկնչի դրական մահ հրամցնող դաճած շուքերէն, որոնք եկած են ու պիտի երթան առանց ազդին ու մարդուն հետ որեւէ կապ չզգայու:

Գուբեանը՝ իբրեւ միջին անբունդի գրադէտ՝ կ'ապրի իր մարդկութիւնը մարդուն հետ եւ կ'ապրի իր հայութիւնը այսօրուան հայուն հետ: Ժամանցի համար կամ վատթարագոյնը՝ մենք մեզի լրջութիւն կատելով՝ չփորձենք դիմա-կափոխել դրականութեան անբունդանի մը հոգեմբ. հակառակ պարագային, ուշ կամ վաղ, ինչպէս եղաւ տխուր պատգան մեր գրադէտներէն շատերուն՝ Պ. Գուբեանի, Ա. Արփիարեանի, Ա. Տատուրեանի կամ Շահան Շահնուրի եւ ասոնց նման տալ շունչերու, որոնց ար-

Ժէջներու մասին բաւական ո՛րչ մտածեցինք... Որեւէ տաղանդաւոր գրագէտ — եթէ համոզուած է իր առաքելութեան ու գաղափարականին — միշտ կ'անտեսէ նման վերաբերումներ և շարունակելու համար իր գրական կանչը, իր ներքին կը գտնէ բարոյական կորով մը եւ թաքուն վահան մը՝ չհասկցող հոսանքին դէմ քալելու համար. եւ ասիկա կարելի է միայն գրական համոզումով և գրական արուեստին հանդէպ ձեռնած աննկուն կամքով:

Գուրբերեանի Պայքումը... (ո՛չ անշուշտ հատորին ամբողջութիւնը) կը թելադրէ այս հիմնական օրէնքները և ճամբան, ուր կարելի է հանդիպիլ բազմակերպի մը՝ որ վը խոստանայ դե՛ռ ասելի պեղել մարդկային հոգիի անահման անդատարնը եւ գտնել հոն վաւերական արժէքներ... Վառչելու համար անոնց սա հիւանդկախ կեանքի ընթացքին:

«Մեծ դժբախտութիւն մըն է տառապամբներ կրած չըլլալ», կը խորհրդածէ լատին փիլիսոփան՝ Կիկերոն: Որովհետեւ ճանաչումը տառապանքի դառնութեան՝ միակ պայմանն է որ կը լիազօրէ ճշգրտօրէն գիտնելու արդարեւ կուտակուածին. ըսել կ'ուզենք՝ արդեան ալ դիւրին հոգեբանութեամբ վարելի չէ անտեսել ժամանակակից մարդուն եւ հայ սփիւռքի կարմիր շրթունքէն անբաժան հայուն շուքերը, որոնք այս հատորին մէջ մտասեւեռումի պէս բռնուած են Հեղինակի մտքին եւ անոր տողերու ցանցին մէջ: Տալու համար պէտք է ունենալ: Զգալու համար ուրիշներ, մարդ պէտք է զգացած ըլլայ ի՛րը, անձնական տուայտանքը: Ասիկա է գիտնելու ճանշանաւոր ճանաչողական, եւ Հեղինակը մեծ փորձեր կը կատարէ հայելին դառնալու ալդ իրականութեան, Երբ կեանքին մէկ շողը գտած՝ քայց ազգին տաղանալը ճանչցող հայ երկտասարդին ալեկոծութիւնը կը նշմարէ, եւ օտարութեան մէջ՝ Հայ Եղեռնի Յուշարձանի մը շուքին տակ կը լսէ պաթմամը անոր մահունան... կամ մարդկային մոլթ թախի-

ծին թելը վը գտնէ յանկարծ եւ պանդուկի մը տնտեսական մէկուն մէջ ներկայ կ'ըլլայ նոր կեանքի մը վիթխարի ստեղծած ամբողջ տուածին...

Գրականութեան մէջ, միայն բառերը տեսնելով վարելի չէ գաղտնի, որովհետեւ անկէ ներս՝ կայ մարդ եւ հայ ըլլալու ողբերգութիւնը, շուարումը, դաշարումը, ցաւը եւ մանաւանդ... Լոմբոտութիւնը: Շատ հաւանաբար, ըսփիւռքի մեր գրական սերմնացաններուն միջև միակն է Գուրբերեան՝ որ իր ներքին կեանքը կը բանայ, յաճախ չի՛ վախարցուցադրել որ կը մերկանայ առանց վախի ու վարանումի, բայց ասիկա — դիտակցաբար կամ ոչ՝ հոգ չէ — կը կատարուի գրականօրէն, ըլլալու համար անելի՛ մօտ՝ իր շուքը կտրանցուցած այսօրուան մարդուն, ըլլալու համար անելի՛ բնական. այս տեսակէտով, Գուրբերեան կը ներկայանայ իրբեւ անձնական, տաքուկ, բուխ, յորդ պահերու եւ ապրումներու գրագէտը: Տոամ, հոգիի եւ աւօրեայի տեսութեանը, ձգտումներ, թաքուն պատկերներ և գաղափարներու մթնոլորտ կայ այստեղ, որոնք անշուշտ, հեղինակի ստեղծագործական յաջողութեան հանգրուաններուն, կը խոստանան ըլլալ անելի գաղափարային՝ քան նկարագրական, անելի վարակիչ՝ քայց զուտ, անելի գեղարուեստական ու անելի գեղեցիկ: Մենք համոզուած ենք թէ ամէն սերունդ ի՛րը ունի տալիք՝ մտածումի եւ ապրումի իրեն յատուկ ոգիով և Լոմբոտութիւնը եւ յարգենք զանիկա: Եւ այս ենթահողին վրայ վը յաջողին այն գրագէտները միայն՝ որոնք կու տան իրենցը, անձնական վկայութիւնը՝ մարդկային, համամարդկային և գեղեցիկ շունջով:

Մարդ էակը կարելի չէ սեղմել ու փակել ինքն իր մէջ. դժգոհանքը եւ լոմբոտութիւնը անոր ամէնօրեայ պայքարը կը կազմեն՝ անելի բացուելու, անելի բարձրանալու, ինքզինքը ազատագրելու եւ լաւագոյն վիճակ մը տեսնելու:

Գուրբերեան իր ժամանակին ու շրջանի պատին մարդն է եւ գրագէտը եւ ասկէ

կախում ունի նաեւ յաջողութեան իր գըրաւականը՝ դալիք հանգրուաններուն վրայ: Ի՛նչ նշանակութիւն ունի՝ ճշտել թէ քանի տարեկան է հեղինակը, Երբ անոր գրականութիւնը — գոնէ մինչեւ հիմա — նշաւ արեւելեան ու արեւմտեան համագրումը՝ որ ձեռով մը կ'երաշխաւորէ ու կրնայ կերպաւորել ապագայ հանգրուաններուն ծնունդը: Իր ոճը, շարադրանքի իրեն յատուկ կառոյցը վը լոմբոտեն արդէն զինքը: Բառապաշարը, մեր համեստ կարծիքով, կրնայ տակաւին յղկուել ու մարբուիլ՝ դառնալու համար ո՛չ թէ անելի բնական, այլ

մարդկային, ո՛չ թէ առնական՝ որ տարիքին հետ միւս դայ ու կ'անցնի, այլ գեղարուեստականօրէն ըլլալու համար անելի մնալուն եւ անելի սիրելի:

Մենք համոզուած ենք՝ թէ Գուրբերեան յատկութիւն ունի բարձրանալու եւ կատարելագործուելու իրբեւ գրագէտ, որովհետեւ մարդկային հարցականներ գրող այն մարտիկներէն է, որ Երբ վը մղեն կեանքին վոխը, խորապէս կը գիտակցին՝ թէ իրենց պայքարը եւ գրական առաքելութիւնը անխմստ եւ անյոյս չէ: Եւ կեանքի այս սրբազան պայքարն է իրենց արժէքը, իրենց վարձատրութիւնը:

Հ. ՏԱՃԱՏ ԵԱՐՏԸՄԵԱՆ